

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

Kompozitorius Šarūnas Nakas: „Menininkai tėra patarnautojai kūrybos pasaulyje“

2014-02-07

ŽURNALAS: LITERATŪRA IR MENAS

TEMA: LM anketa

AUTORIUS: Šarūnas Nakas

DATA: 2014-02

Š. Nakas Saatchi galerijoje Londone (2011). Karolinos Jakaitės nuotrauka

1 Kaip jaučiatės žiniasklaidos tapomo visuomenės gyvenimo ir brukamų pramogų pasaulyje? Ar jis veikia jūsų kūrybą? O gal esate atsiribojęs? Vengiate kišti savo trиграšį į nesibaigiančias politines diskusijas ar bandote kaip nors jose dalyvauti?

Skaitau tekstus užsienio portaluose, žiūriu britų ir prancūzų kultūrinę televiziją, ir neatrodo, kad žiniasklaida bruktu kokius nors man nereikalingus dalykus. Atvirkščiai, tai aš renkuosi, ką noriu, džiaugdamašis, kad atsirado toks informacinis komfortas. Seku ir lietuvišką internetinę žiniasklaidą, atsirinkdamas tai, kas man svarbu: ši procedūra visai nesudėtinga.

Pramogų samprata dažnai siaurinama, kartais jos laikomos kone šventvagyste. Žinoma, būtų įdomu, jei kovingi pramogų kritikai patys pabandytu sukurti kokių nors pramogų – gal tada jie pamatytu, ką tai reiškia, net tais atvejais, jei jų niekas nekritikuoja. Tačiau pažvelgčiau dar kitaip: Becketto dramos, Cassaveteso filmai, Castelluccio spektakliai, Feldmano muzika – juk irgi pramogos, atitraukiančios nuo rutinos ir teikiančios neabejotiną malonumą. Kaip ir bažnyčios lankymas, automobilio plovimas, poezijos vakaras ar dailylentės obliavimas, – kas kam patinka.

Žmonės labai įvairūs, ir ne tik šou ir komedijos užima kultūrai skirtą laiką. Aš neskirstau meno į pramoginį ir nepramoginį, nes tai dirbtina ir nieko neteikia. Šventeiviškumas nepadeda gyventi, tai gana naivus kelias. Nematau jokios priežasties atsiriboti nuo tokios gyvenimo tikrovės, kokia ji yra: nuskambės keistai, tačiau man svarbu susitaikyti su reiškinių prieštaravimu ir dažnu visumos absurdiškumu.

Įdomu, kad politinės diskusijos, bent Lietuvoje, taip pat virtusios smagia pramoga. Žinoma, man daug smalsiau, ką galvoja Brzezinskis ar Glucksmannas, negu palyginti mažaraščiai mūsų Seimo, savivaldybių ir ministerijų veikėjai. Politikai reikia rimto

aktorinio ir literatūrinio talento ilgų pratybų, kad idėjos įgautų įtikinamą pavidalą, o argumentacija – apčiuopiamą egzistencinį turinį. Gal man nepasisekė, bet pastaraisiais metais nesu skaitęs kokybiško lietuvių politiko teksto ar klausęsis pavergiančios kalbos. Apie gebėjimą gyvai diskutuoti – o ne skleisti emocingą solipsistinę propagandą – geriau patylėsiu.

Vienintelė politikos sritis, kur galiu reikšti nuomonę, yra kultūros gyvenimas. Pas mus jis užgožtas kartoninio patriotizmo ir buhalterinių klausimų, aukštieji administratoriai menkai nusimano apie kultūrinio kraštovaizdžio paradoksus, o kvalifikuota meno praktikų nuomonė juos erzina kaip neva pretenzingi asmeniškumai. Kritikai nublokšti į marginalinę sferą, o viešoji kritika – ta, kurią publikuoja „masinio tiražo“ leidiniai – dažniausiai neblizga. Pavyzdžiui, demonstratyviai atakuojamos Žaliojo tilto skulptūros – estetiniu požiūriu, neabejotinas nulis, vulgarus okupacinis akcentas. Tačiau tuo pat metu kažkodėl nepastebimas tokio pat kirpimo naujasis ideologinis kičas: paminklai Mindaugui ir Kudirkai arba antkapinė „Žinia“ priešais Mažvydo biblioteką.

Naujieji populistiniai monumentai atspindi ne ką kita, kaip tik politinį valdžios, aptarnaujamos ciniškų pataikūnų, siaurakaktiškumą. Juk jei pastatomas standartinis anų laikų revoliucionierius, o užrašoma tautinio atgimimo veikėjo pavardė, tai tas monumentas vis tiek veikia tarsi į miesto centrą įsibrovęs plieninis komisaras, ir nieko čia nepadarysi. Gerai, kad yra ir linksmesnė reikalo pusė, nes kaip tik tokie objektai – puiki mūsų epochos karikatūra, organiškai sujungianti prosovietinius įpročius su naująja konjunktūra.

Ar visa tai kaip nors veikia mano kūrybą? Sunku pasakyti. Tiesioginio poveikio tarsi nėra, tačiau gal ir esama kokio nors gilesnio trajektorijų iškraipymo, kurio pats net nepastebi.

2 Kaip jaučiatės savo kuriamo meno aplinkoje, tarp kolegų? Ar jaučiate konkurenciją? Ar imatės kokių nors veiksmų propaguoti savo kūrybą?

Konkurenciją jaučiu, ir ji mane įkvepia. Kolegų darbus neretai žinau geriau negu jie manusius. Galbūt tai mano privalumas. Bendraudamas su kolegom, stengiuosi paisyti paprastos taisyklės: aiškiai sau pasakau – su žmogum ar su jo kūryba noriu turėti reikalą, nes šių dalykų kokteilis gali būti apviliantis ar net pavojingas.

Kūrybos sklaida rūpinuosi nuolat, nes neturiu kitos išeities. Dažnai pats atlieku savo kūrinius, publikuoju tekstus, rengiu radijo ciklus, susitinku su jaunimu mokyklose, organizuoju parodas ir peržiūras, leidžiu CD ir DVD. Tai įdomi veikla, stimuliuojanti naujus sumanymus. Kita vertus, nežymus migravimas tarp įvairių mano veiklos sričių leidžia šiek tiek atsipūsti nuo darbo monotonijos ir suteikia galimybę daug ką pamatyti tarytum iš kito kampo.

3 Ar skaitote kultūros leidinius? Jei taip, tai kur – popieriuje ar internete? Gal jau laikas kultūrinei spaudai apskritai keltis į internetą?

Didelė dalis lietuviškos kultūrinės žiniasklaidos jau persikėlė į internetą. Mano nuomone, ten ji turėtų atsidurti visa, ir tik populiariausius žurnalus vertėtų leisti dar ir tradiciniais pavidalais. Internetiniai leidiniai nepalyginamai patogesni, kai reikia ką nors susirasti. Juk to, ko nėra internete, tarsi nebėra visai, ir kultūros leidėjai turi apie

tai galvoti. Popierinius leidinius su didele simpatija pavartau knygyne ar prekybos centre, bet perku retai, nes neturiu kur laikyti.

4 Dabar miestuose, ypač sostinėje, vienas renginys lipa ant kito. Ar turite mėgstamą renginį, festivalį? Ko reikėtų, kad profesionalusis menas efektyviau konkuruotų su pramogų kultūra?

Renginius man dažnai atstoja įvairių šalių kultūrinės televizijos, internetinės transliacijos, įrašų klausymasis ir žiūrėjimas. Iš gyvųjų renginių man įdomesni kino festivaliai, nes juose parodoma nemažai intriguojančių ir aktualių dalykų.

O muzikos pasiūla Vilniuje manęs netenkina, ji pernelyg senamadiška ir vienpusė, nesubalansuota kalendoriaus požiūriu. Negaliu nepastebėti reiškinių, kurių pavadinčiau „Rusijos sindromu buvusioje respublikoje“. Tai, kad koncertų organizatoriams paprasčiau susitarti su rusais, dar nereiškia, kad jie ir turi dominuoti Lietuvos muzikiniame gyvenime – tiek klasikinės, tiek lengvosios. Tokia strategija kartais panaši į Bruegelio alegoriją, kai aklieji, tempdami vienas kitą, artėja prie grėsmingos bedugnės. Čia kultūra beregint tampa tikraja, netgi labai paveikia politika, ir darosi nebejuokinga.

5 Naujai įsteigta Kultūros taryba žada tolygiau remti visas kultūros sritis. Kokiai sričiai, jūsų nuomone, dabar labiausiai reikia paramos (finansinės, moralinės, reklaminės)?

Klausimas tikriausiai tyčia absurdiškas, tolygus tokiam, kaip kad „kuris kūno organas yra svarbesnis?“. Įdomu, ar koks nors žmogus sutiktų atsisakyti plaučių vietoj širdies?

Jokia meno rūšis Lietuvoje nesulaukia konstruktyvios paramos, išskyrus varganas pašalpas primenančius honorarus ir politinėms iškilmėms skirtas pompastiškas injekcijas, kai valdžios ponai susirenka pasivaišinti, prieš tai šiaip taip atkentėję koki nors koncertą ar spektaklį: ar jie bent kartą pirkė bilietą į kultūros renginį už savo pinigus?

Visa kita – kuklūs ir dažnai labai skurdūs pašaliai, gyvuojantys kone ar tiesiog iš entuziazmo.

6 Kokia pastaruoju metu perskaityta knyga, dailės, muzikos, teatro kūrinys ar šiaip įvykis, reiškiny nustebino? Kokį kūrinį per paskutinį penkmetį įvertintumėte kaip išskirtinį, liksiantį istorijoje?

Būsiu atvirai ironiškas: išskirtiniu reiškiniu penkmečio statybų panoramoje laikau Nacionalinį muziejų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmus. Jo nesibaigianti ideologinio įteisavimo epopėja įtikinamai įrodė, kad ir kultūros sferoje įmanomas tokio laipsnio ir toks neįtikėtinais produktyvus kūrybiškumas, apie kokį nesapnavo dar nė vienas lietuvių menininkas.

7 Kokia Jūsų, kaip kūrėjo, dienotvarkė? Galbūt turite savo įpročių, ritualų kūrybinei sėkmei prišaukti?

Kūrybinės sėkmės neįmanoma prisišaukti, nebent ji tave prisišauktų. Menininkai tėra patarnautojai kūrybos pasaulyje, kone visiškai priklausomi nuo likimo loterijos sąlygų, kurias ne jie sugalvoja, bet kurių vis tiek turi bent iš dalies laikytis.

Mielai papasakočiau apie savo įpročius, procedūras, ritualus, bet negaliu – tai pernelyg svarbi asmeninio gyvenimo dalis. Gal todėl ir dirbu daugiausia naktimis, kad niekas nieko nesužinotų.